

УДК 37.035:355.01-057.36:3.083.95(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.5.8>

Олександр ЛАБЕНОК

аспірант навчально-наукового інституту педагогіки і психології, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», вул. Коваля, 3, м. Полтава, Полтавська обл., Україна, 36003

ORCID: 0009-0000-3860-2195

Бібліографічний опис статті: Лабенок, О. (2023). Виховання патріотизму як однієї з ключових складових загальної системи цінностей військовослужбовців та основа національної ідентичності. *Ввічливість. Humanitas*, 5, 54–60, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.5.8>

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ ЯК ОДНІЄЇ З КЛЮЧОВИХ СКЛАДОВИХ ЗАГАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Умови гібридної війни та відкритого військового вторгнення Російської Федерації на територію України ставлять особливі вимоги до патріотизму військовослужбовців Збройних сил України, зокрема потребу у гнучкості, адаптивності та готовності протидіяти нетрадиційним загрозам. На сьогоднішній день одна із проблем професійної підготовки військовослужбовців Збройних сил України полягає у тому, що рівень військово-патріотичного виховання, на жаль, не завжди відповідає сучасним вимогам до духовної ментальності українського військового. Це не завжди сприяє формуванню необхідних якостей громадянина-патріота та відповідальності за захист Батьківщини, готовності переносити труднощі військової служби та виконувати завдання за призначенням. Метою дослідження є розробка та визначення шляхів впровадження в освітній процес ЗВО однієї з педагогічних умов формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням – виховання патріотизму як однієї з ключових складових загальної системи цінностей військовослужбовців та основа національної ідентичності. У дослідженні використано комплекс методів: міждисциплінарний аналіз наукової літератури, узагальнення, моделювання, анкетування, тестування, бесіда, спостереження, соціально-педагогічний експеримент. Результати дослідження довели, що вдосконалення системи військово-патріотичного виховання військовослужбовців Збройних сил України є стратегічно важливим елементом для зміцнення обороноздатності та національної безпеки України в умовах сучасних геополітичних викликів. Організована нами робота з виховання патріотизму у військовослужбовців Збройних сил України сприяла формуванню сильного і стійкого національного духу та патріотизму серед військових, що, зокрема, виражається у зміцненні їхньої морально-психологічної стійкості, формуванні національної єдності, розвитку патріотичних цінностей, адаптації військовослужбовців до нових викликів, забезпеченні сталої військової готовності.

Ключові слова: соціально-психологічна готовність військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням, патріотизм, система цінностей, національна ідентичність, виховна робота.

Oleksandr LABENOK

post-graduate student of the Educational and Research Institute of Pedagogy and Psychology State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University", 3 Kovalia Str., Poltava, Poltava region, Ukraine, 36003

ORCID: 0009-0000-3860-2195

To cite this article: Labenok, O. (2023). Vychovannia patriotyzmu yak odniiei z kliuchovykh skladovykh zahalnoi systemy tsinnosti viiskovosluzhbovtsiv ta osnova natsionalnoi identychnosti [Fostering patriotism as one of the key components of the general system of values of military personnel and the basis of national identity]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 5, 54–60, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.5.8>

FOSTERING PATRIOTISM AS ONE OF THE KEY COMPONENTS OF THE GENERAL SYSTEM OF VALUES OF MILITARY PERSONNEL AND THE BASIS OF NATIONAL IDENTITY

Today, one of the problems of professional training of the Armed Forces of Ukraine is that the level of military-patriotic education, unfortunately, does not always meet the modern requirements for the spiritual mentality of the Ukrainian

military. This does not always contribute to the formation of the necessary qualities of a patriotic citizen and responsibility for the defense of the Motherland, readiness to endure the difficulties of military service and perform assigned tasks. The purpose of the study is to develop and identify ways to introduce into the educational process of higher education institutions one of the pedagogical conditions for the formation of the socio-psychological readiness of the military personnel of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks – education of patriotism as one of the key components of the general system of values of military personnel and the basis of national identity. A set of methods was used in the study: interdisciplinary analysis of scientific literature, generalization, modeling, questionnaires, testing, interview, observation, socio-pedagogical experiment. The results of the study proved that improving the system of military-patriotic education of the Armed Forces of Ukraine is a strategically important element for strengthening the defense capability and national security of Ukraine in the context of modern geopolitical challenges. The work we have organized to foster patriotism in the Armed Forces of Ukraine has contributed to the formation of a strong and stable national spirit and patriotism among the military, which, in particular, is reflected in strengthening their moral and psychological stability, forming national unity, developing patriotic values, adapting servicemen to new challenges, and ensuring sustainable military readiness.

Key words: *socio-psychological readiness of servicemen of the Armed Forces of Ukraine to perform assigned tasks, patriotism, system of values, national identity, educational work.*

Вступ. Актуальність проблеми формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням визначається появою нових форм ведення сучасних війн у глобальному світі (гібридні війни) та необхідністю врахування цих нових викликів у процесі формування сучасних Збройних сил України та вдосконалення професійної підготовки військовослужбовців, націлених на подальше зміцнення і нарощування військово-промислового потенціалу та підтримання його на рівні вимог сучасної воєнно-політичної обстановки і забезпечення національної безпеки держави; використання науково-технічних досягнень у військових цілях і подальший розвиток військово-промислового комплексу країни; інтенсифікацію морально-психологічної та соціально-психологічної підготовки всіх категорій особового складу з пріоритетним відпрацюванням відповідних питань під час заходів оперативної та бойової підготовки; удосконалення процесів оперативної та бойової підготовки штабів і військ; посилення соціального захисту військовослужбовців і, насамперед, підвищення матеріальної зацікавленості особового складу; здійснення заходів, спрямованих на підвищення рівня професійної компетенції органів військового управління; формування та розвиток у військовослужбовців високих військово-професійних якостей, позитивної мотивації до військової служби; виховання у особового складу почуття патріотизму, вірності національним цінностям тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідженнях українських та зарубіжних науковців (Автушенко, 2012; Баранівський, 2020; Белай, Бородин та Васищев, 2022; Пашкова

та Каменюк, 2020; Савченко та Курило, 2019; Сидоренко, 2021; Тасевська та Землянський, 2016; Фурман та Резнік, 2018; Greene, 1998; Skriabin, Kurakin, Slinko, Rybalkin & Shapar, 2023) йдеться про те, що патріотизм проявляється на трьох рівнях: емоційному – глибокі почуття любові до Батьківщини, до найкращих національних традицій і героїчного минулого країни, почуття національної гордості, честі, гідності; раціональному – теорії, ідеї служіння Вітчизні, те чи інше розуміння патріотичного обов'язку, тобто поняття про те, яким чином якнайкраще служити Вітчизні, які дії, вчинки відповідають її інтересам; діяльнісному (патріотична дія) – тобто служіння Батьківщині практичними справами, ратними подвигами, чесною працею, виконанням патріотичного обов'язку. Додаткового вивчення потребують проблеми виховання патріотизму у військовослужбовців Збройних сил України як одного з ключових елементів формування їхньої соціально-психологічної готовності до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни.

Метою статті є розробка та визначення шляхів впровадження в освітній процес ЗВО однієї з педагогічних умов формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням – виховання патріотизму як однієї з ключових складових загальної системи цінностей військовослужбовців та основа національної ідентичності.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження було використано комплекс методів: *теоретичні* – міждисциплінарний аналіз наукової літератури (філософської, соціологічної, правової, психологічної, педагогічної, соціально-педагогічної)

для з'ясування стану розробленості проблеми дослідження; аналіз, синтез, узагальнення – для обґрунтування теоретико-методологічних засад дослідження, визначення його понятійного апарату, формулювання концептуальних положень та висновків; прогнозування, проектування, моделювання – для розробки педагогічних умов формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни; *емпіричні* – анкетування, тестування, бесіда, спостереження, узагальнення, моніторинг для діагностики рівнів сформованості соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни; соціально-педагогічний експеримент для перевірки ефективності педагогічних умов формування соціально-психологічної готовності військовослужбовців Збройних сил України до виконання завдань за призначенням в умовах гібридної війни.

Виклад основного матеріалу. Умови гібридної війни та відкритого військового вторгнення Російської Федерації на територію України ставлять особливі вимоги до патріотизму військовослужбовців Збройних сил України, зокрема потребу у гнучкості, адаптивності та готовності протидіяти нетрадиційним загрозам. Патріотизм у цих умовах виступає як сильний мотиватор для військових, який допомагає їм подолати труднощі та продовжувати свою місію у справі захисту своєї країни (Белай, Бородін, Васищев, 2022, с. 88).

Значення патріотизму в умовах гібридної війни є навіть ще більш важливим з наступних причин:

1. Ідентифікація з нацією: Патріотизм сприяє формуванню ідентичності військовослужбовців зі своєю нацією, її історією, культурою та цінностями. В цей час, коли країна зазнає викликів гібридної війни, почуття приналежності до своєї нації може бути важливим стимулом для військовослужбовців боротися за її суверенітет і незалежність (Сидоренко, 2021, с. 38).

2. Моральна підтримка: Патріотизм надає моральну підтримку військовослужбовцям в умовах гібридної війни. Він може допомогти їм пережити стресові ситуації, відчувати солідарність з іншими військовими та націо-

нальною спільнотою, і мати віру у свою країну та місію (Фурман, Резнік, 2018, с. 50).

3. Мобілізація ресурсів: Патріотизм стимулює військовослужбовців до мобілізації своїх ресурсів, зусиль та навичок для ефективного протидії гібридній війні. Він підтримує відчуття відповідальності і привертає увагу до важливості власного внеску у боротьбу зі зовнішніми загрозами (Баранівський, 2020).

4. Зміцнення внутрішнього фронту: Патріотизм сприяє зміцненню внутрішнього фронту, згуртуванню суспільства та військових сил. Він підтримує взаємодію між громадянами, військовими та державними органами в умовах гібридної війни, сприяючи координації зусиль і ефективному виконанню завдань (Пашкова, Каменюк, 2020, с. 43).

5. Виховання майбутніх поколінь: Патріотизм в гібридній війні має значення не лише для поточного покоління військовослужбовців, але й для виховання майбутніх поколінь. Він передає цінності, традиції та почуття відповідальності до наступного покоління, що забезпечує тривалу підтримку та захист країни в умовах гібридної війни (Савченко, Курило, 2019, с. 60).

Загалом, патріотизм у Збройних силах України в умовах гібридної війни виступає як моральний, ідеологічний та практичний фундамент для військової діяльності та захисту національних інтересів. Він сприяє єдності та мобілізації суспільства, забезпечуючи необхідну силу і рішучість в боротьбі з ворогами країни.

З метою виховання у військовослужбовців Збройних сил України патріотизму як однієї з ключових складових їх загальної системи цінностей та основи національної ідентичності нами було розроблено план виховної роботи, який являв собою комплексний підхід до формування патріотизму серед студентів-військовослужбовців Збройних сил України і який включав у себе освітні, культурні, волонтерські, психологічні та інформаційні аспекти.

Реалізація розробленого плану передбачала виконання низки кроків, а саме:

Крок 1: Оцінка поточної ситуації

Провести анкетування серед студентів-військовослужбовців, щоб визначити їхній рівень патріотизму, знання про національну історію та цінності.

Крок 2: Освітні заходи

Історичні лекції та майстер-класи:

Організувати регулярні лекції та майстер-класи з історії України, включно з розповідями про героїчні події та особистості.

Запросити істориків та ветеранів для проведення лекцій та обговорення важливих історичних моментів.

Дослідницькі проекти:

Залучати студентів до проведення дослідницьких проектів, пов'язаних з історією України та національними темами.

Крок 3: Культурні заходи

Відвідування місць культурної спадщини України:

Організувати відвідування культурних місць і музеїв, пов'язаних з історією та національними традиціями України.

Фестивалі та виставки:

Участь студентів в організації та проведенні культурних фестивалів, виставок і заходів, що дають їм змогу висловити свою культурну та національну ідентичність.

Крок 4: Волонтерська та громадська діяльність

Благодійні акції:

Організація благодійних акцій та волонтерської діяльності, спрямованих на допомогу нужденним у суспільстві.

Участь у громадських ініціативах:

Підтримка студентських ініціатив, спрямованих на зміцнення громадянського суспільства та патріотизму.

Крок 5: Психологічна підтримка

Психологічні консультації:

Надання доступу до психологічної підтримки та консультацій для студентів-військовослужбовців, допомагаючи їм справлятися з емоційними та психологічними викликами служби.

Крок 6: Медійні кампанії та інформаційна робота

Медійні проекти:

Запуск медійних кампаній, включно з відеороликами та публікаціями, які підкреслюють важливість патріотизму і національних цінностей.

Навчання медійної грамотності:

Проведення навчальних сесій з медійної грамотності, допомагаючи студентам розрізняти дезінформацію і фейкові новини.

Крок 7: Спортивні заходи

Військово-спортивні змагання:

Організація військово-спортивних змагань, які сприяють фізичній підготовці та формуванню духу товариства.

Крок 8: Оцінка та корекція

Періодично оцінювати ефективність програми за допомогою анкетування та зворотного зв'язку студентів-військовослужбовців та внесення коригувань до плану виховної роботи за потреби.

Так, наприклад, під час виконання розробленого нами плану виховної роботи було проведено історичну лекцію на тему «Героїчні сторінки Української історії у XX столітті».

Мета: Ознайомити студентів-військовослужбовців із ключовими моментами та героїчними подіями з історії України у XX столітті.

Зміст лекції:

Введення в історичний контекст: Україна на початку XX століття.

Героїчні сторінки в Першій світовій війні: Українська Середня Армія та боротьба за незалежність.

Голодомор 1932-1933 років: Жахи голодомору та його вплив на національну свідомість.

Друга світова війна та Українська повстанська армія: Роль українських партизанів у боротьбі за незалежність.

Холодна війна і боротьба за свободу в 1960-1980 роках: Діяльність дисидентів і боротьба за права людини.

Євромайдан і події 2014 року: Роль молоді в боротьбі за демократію та європейські цінності.

Під час проведення цієї лекції було використано такі матеріали: проєкція карт і фотографій, архівні відеоролики, особисті розповіді ветеранів та учасників подій.

З історичної лекції «Героїчні сторінки Української історії у XX столітті» студенти-військовослужбовці засвоїли такі важливі уроки та знання:

1. Глибоке розуміння історичного контексту: студенти набули розуміння того, які події та чинники впливали на розвиток України у XX столітті та які виклики поставали перед нацією.

2. Ознайомлення з ключовими моментами та особистостями: вони дізналися про героїчні події, як-от участь українських воїнів у Першій світовій війні, боротьбі за незалежність і боротьбі за права людини за часів Холодної війни.

3. Значення національних героїв та подій: студенти зрозуміли значення окремих героїв та історичних подій для формування української ідентичності та національної гордості.

4. Повага до ветеранів та учасників подій: вони висловили повагу та визнання до ветеранів та учасників історичних подій, які боролися за свободу та незалежність України.

Також нами було підготовлено та проведено майстер-клас на тему «Історична символіка та національна гордість».

Мета: Допомогти студентам-військовослужбовцям зрозуміти значення національних символів і висловити свою національну гордість через творчий процес.

Зміст майстер-класу:

1. Огляд національних символів України: герб, прапор, гімн, традиційні візерунки та символи.

2. Історія та значення кожного символу.

Практична частина:

1. Малювання національних символів або композицій, натхнених історичною символікою.

2. Створення колажів або арт-робот, що відображають патріотичні та національні почуття.

3. Можливість поділитися своїми роботами та пояснити, як символи відображають їхню гордість за Україну.

Із майстер-класу «Історична символіка та національна гордість» студенти вдосконалили такі знання, навички та вміння:

1. Знання національних символів: студенти вивчили та дізналися значення національних символів України, таких як герб, прапор і гімн.

2. Творче самовираження: вони отримали можливість висловити свої почуття і національну гордість через творчий процес, створюючи роботи мистецтва, що відображають їхнє ставлення до України.

3. Активна участь: студенти брали активну участь у майстер-класі, що сприяло їхньому залученню до процесу формування національної ідентичності.

4. Обмін ідеями та роздуми: майстер-клас надав студентам змогу обговорити свої роботи та поділитися своїми ідеями і переживаннями щодо національних символів і патріотизму.

У результаті цих заходів студенти-військовослужбовці здобули глибше розуміння історичної спадщини України, що допомогло їм

зміцнити свої патріотичні почуття та національну гордість, що є важливим чинником у їхній службі у Збройних силах України.

Нами також була організована екскурсія по місцях бойової слави Полтавщини.

Мета відвідування: Ознайомлення студентів з історичними подіями, пов'язаними з Битвою при Полтаві та її роллю в історії України.

Програма відвідування включала наступне:

Екскурсія на поле битви: Студенти провели екскурсію на поле битви при Полтаві, місце історичної битви між військами Шведської імперії та Російської імперії 1709 року. Екскурсивод розповів про перебіг битви, стратегію та наслідки для України.

Відвідування Національного історико-культурного заповідника «Полтавська битва»: студенти відвідали музей і виставки, пов'язані з Битвою при Полтаві, де представлені артефакти та документи, пов'язані з цією історичною подією.

Лекція про роль Полтави в українській історії: У рамках екскурсії проводилася лекція, де студентам було надано додатковий контекст щодо значення Полтави для історії України, включно з роллю гетьмана Івана Мазепи.

Обговорення та запитання: після лекції студентам пропонувалася можливість поставити запитання та провести обговорення, щоб краще зрозуміти та проаналізувати історичний досвід.

Особисте сприйняття та рефлексія: студенти отримали завдання написати рефлексивне есе про свої враження та почуття після відвідин Полтави. Це допомогло їм проаналізувати свої емоції та зрозуміти, які уроки вони винесли з цієї поїздки.

Пам'ятник героям битви під Полтавою: після екскурсії студенти відвідали пам'ятник героям битви під Полтавою, де змогли покласти квіти та вшанувати пам'ять тих, хто брав участь у битві.

Цей приклад відвідування Полтави надав студентам-військовослужбовцям можливість зануритися в історичне минуле України та оцінити важливість місця в українській історії. Він також сприяв формуванню патріотичних почуттів і поваги до героїв та подій, пов'язаних із битвою під Полтавою.

Отже, викладений матеріал дозволяє зробити **висновок** про те, що сутність патріотизму військовослужбовців Збройних сил

України в умовах гібридної війни полягає в особливому підході та ставленні до служби та захисту своєї країни в умовах складних та непередбачуваних ситуацій. Організована нами робота з виховання патріотизму у військовослужбовців Збройних сил України сприяла формуванню сильного і стійкого наці-

онального духу та патріотизму серед військових, що, зокрема, виражається у зміцненні їхньої морально-психологічної стійкості, формуванні національної єдності, розвитку патріотичних цінностей, адаптації військовослужбовців до нових викликів, забезпеченні сталої військової готовності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Автушенко О.С. Особистісно-орієнтовані технології у військовому вихованні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2012. № 28. С. 35–38.
2. Баранівський В.Ф. *Національно-патріотичне виховання військової інтелігенції у вищих навчальних закладах України*. 2020. URL: <http://anvou.org.ua/vidannya/nash-publikaciyi/Naconalno-patrotichne-vihovannya-vjskovontelgenc-u-vishchih-navchalnih-zakladah-Ukrani/>
3. Белай С., Бородин Б., Васищев В. Визначення найбільш дієвих форм національно-патріотичного виховання військовослужбовців Національної Гвардії України. *Честь і закон*. 2022. № 1(80). С. 88–94.
4. Пашкова О.О., Каменюк Ю.В. Роль і місце історичної свідомості у процесі військово-патріотичного виховання військовослужбовців Збройних сил України. *Військово-науковий вісник*. 2020. № 34. С. 42–51.
5. Савченко С.В., Курило В.С. Сучасний український патріотизм як провідний чинник соціалізації особистості. *Education and Pedagogical Sciences*. 2019. № 1 (170). С. 58–64. URL: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2019-1\(170\)-58-64](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2019-1(170)-58-64)
6. Сидоренко Л. Пропаганда героїзму та мужності в роботі клубу військової частини як складник національно-патріотичного виховання в Збройних силах України. *Військово-історичний меридіан*. Електронний науковий фаховий журнал. 2021. С. 37–48. URL: https://vim.gov.ua/pages/_journal_files/06.12.2021/pdf/full-37-48.pdf
7. Тасевська Д., Землянський А. Історична свідомість студентської молоді в умовах мінливості соціокультурного простору. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Людина в умовах мінливості соціокультурного простору: духовно-практичний вимір»*. 2016. С. 193–196. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького.
8. Фурман І., Резнік В. Викладання воєнно-історичних дисциплін у вищих військових навчальних закладах: проблемні питання та шляхи вирішення. *Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Українське військо: сучасність та історична ретроспектива»*. 2018. С. 48–56. Київ: Національний університет оборони України.
9. Greene J. Evaluating Planned Change Strategies in Modern Law Enforcement: Implementing Community-Based Policing. *How to Recognize Good Policing: Problems & Issues*. 1998. Thousand Oaks: Sage & Police Executive Research Forum.
10. Skriabin O.M., Kurakin O.M., Slinko D.S., Rybalkin A.O., Shapar A.O. Prospects for the transformation of the domestic law enforcement system in the conditions of Russian aggression. *Amazonia Investiga*. 2023. No 12(63). P. 164–174. URL: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.63.03.15>

REFERENCES:

1. Avtushenko, O.S. (2012). Osobystisno-orientovani tekhnolohii u viiskovomu vykhovanni [Personality-oriented technologies in military education]. *Herald of Kyiv Taras Shevchenko National University*, 28, 35–38. [in Ukrainian].
2. Baranivskiy, V.F. (2020) *Natsionalno-patriotychne vykhovannia viiskovoi intelihentsii u vishchikh navchalnykh zakladakh Ukrainy* [National and patriotic education of military intelligentsia in higher education institutions of Ukraine]. Retrieved from: <http://anvou.org.ua/vidannya/nash-publikaciyi/Naconalno-patrotichne-vihovannya-vjskovo-ntelgenc-u-vishchih-navchalnih-zakladah-Ukrani/>. [in Ukrainian].
3. Bielaj, S., Borodin, B., Vasyshech, V. (2022). Vyznachennia naibilsh diievykh form natsionalno-patriotychnoho vykhovannia viiskovosluzhbovtsiv Natsionalnoi Hvardii Ukrainy [Identification of the most effective forms of national-patriotic education of the servicemen of the National Guard of Ukraine]. *Honor and Law*, 1(80), 88–94. [in Ukrainian].
4. Pashkova, O.O., Kameniuk, Yu.V. (2020). Rol i mistse istorychnoi svidomosti u protsesi viiskovo-patriotychnoho vykhovannia viiskovosluzhbovtsiv Zbroinykh syl Ukrainy [The role and place of historical consciousness in the process of military-patriotic education of the military personnel of the armed forces of Ukraine]. *Military Scientific Bulletin*, 34, 42–51. [in Ukrainian].
5. Savchenko, S.V., Kurylo, V.S. (2019). Suchasnyi ukrainskyi patriotyizm yak providnyi chynnyk sotsializatsii osobystosti [Modern Ukrainian patriotism as a leading factor in the socialization of the individual]. *Education*

and Pedagogical Sciences, 1(170), 58–64. Retrieved from: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2019-1\(170\)-58-64](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2019-1(170)-58-64). [in Ukrainian].

6. Sydorenko, L. (2021). Propahanda heroizmu ta muzhnosti v roboti klubu viiskovoi chastyny yak skladnyk natsionalno-patriotichnoho vykhovannia v Zbroinykh sylakh Ukrainy [Promotion of heroism and courage in the work of a military unit club as a component of national and patriotic education in the Armed Forces of Ukraine]. *Military-historical meridian. Electronic scientific professional journal*, 37-48. Retrieved from: https://vim.gov.ua/pages/_journal_files/06.12.2021/pdf/full-37-48.pdf. [in Ukrainian].

7. Tasevska, D., Zemlianskyi, A. (2016). Istorychna svidomist studentskoi molodi v umovakh minlyvosti sotsiokulturnoho prostoru [Historical consciousness of student youth in the context of changing socio-cultural space]. *Proceedings of the International Scientific and Practical Conference “Man in the Context of Changing Socio-Cultural Space: Spiritual and Practical Dimension”*, 193–196. Melitopol: Publishing house of B. Khmelnytsky MDPU. [in Ukrainian].

8. Furman, I., Rieznik, V. (2018). Vykladannia voienno-istorychnykh dystsyplin u vyshchyykh viiskovykh navchalnykh zakladakh: problemni pytannia ta shliakhy vyrishennia [Teaching military history in higher military educational institutions: Problematic issues and solutions]. *Collection of materials of the III All-Ukrainian Scientific and Practical Conference “Ukrainian Army: Modernity and Historical Retrospective”*, 48–56. Kyiv: National Defense University of Ukraine. [in Ukrainian].

9. Greene, J. (1998). Evaluating Planned Change Strategies in Modern Law Enforcement: Implementing Community-Based Policing. *How to Recognize Good Policing: Problems & Issues*. Thousand Oaks: Sage & Police Executive Research Forum.

10. Skriabin, O.M., Kurakin, O.M., Slinko, D.S., Rybalkin, A.O., Shapar, A.O. (2023). Prospects for the transformation of the domestic law enforcement system in the conditions of Russian aggression. *Amazonia Investiga*, 12(63), 164–174. Retrieved from: <https://doi.org/10.34069/AI/2023.63.03.15>.